

ZENEKARI KÖRKÉP AZ EZREDFORDULÓN V.

Hétköznapi örömök Debrecenben

A Debreceni Filharmonikus Zenekar története a század húszas éveiben kezdődött. 1922-ben P. Nagy Zoltán, a helyi zeneiskola igazgatója és Balázs Károly üzletember rakták le egy fejlődésre képes együttes alapjait. Ennek szakmai alapját a polgárok zenelési kedve, az öntevékenyen működő kamaraegyüttesek tagsága, az Egyetértés Zenekar és a MÁV adta. A debreceni vasutasok filharmonikus zenekarában és a MÁV Egyetértés Zenekarában a helyi értelmiség képviselői – tanítók, tanárok, orvosok, ügyvédek – ültek a vonós szőlamok pultjainál, és kétkézi MÁV-dolgozók – jegykezelők, fékezők, kocsvizsgálók – kezelték a fúvós hangszereket. Az így ötven fős együttes első nyilvános fellépésére 1923. május 23-án került sor, amelynek legnagyobb vállalkozása Haydn Esz-dúr szimfóniájának nagysikerű előadása volt. Az új együttes első karmestere Erlich József volt, akit sűrű egymásutánban követtek az újabb dirigensek: Sztára Sándor, Szűcs Gergely, Rubinstein Erna. 1926. őszétől nyolc éven át vezette Ábrányi Emil a zenekart, s az így megtett út nagysága, jelentősége kiemelkedő volt. 1934-ben olaszországi turnéra utaztak a muzsikuskok.

A háború utáni válságos időszakban a tagság működtette tovább az együttest Tőzsér József, Szabó Béla majd Pongrácz Zoltán segítségével. őket 1949-től Csenki Imre követte, majd az 1952-ben már önállóvá vált, Debreceni MÁV Filharmonikus Zenekart Rubányi Vilmos irányította. A már 72 tagú, komoly felkészültségű zenekar tette lehetővé a Csokonai Színház operatársulatának létrehozását is. A hatvanas években országos jelentőségű együttes eljutott Tours-ba és Parma-ba, majd Európa számos más városába is. Az igényes munka, a sikeres szereplések, rangos külföldi felkérések és az egyre javuló fizetés sok muzsikusk fiatalat vonzott Debrecenbe. Rubányi Vilmos nyugállományba vonulása után Szabó László két évtizeden át vezényelte a zenekart.

Az 1990. óta Debreceni Filharmonikus Zenekarként, önkormányzati fenntartásban működő együttes kétszeresen a Pro Urbe Debrecen (1989, 1999) és a Bartók Béla – Pásztori Ditta Művészeti Díj (1991) birtokosa.

1994 óta Kovács János igazgató és Kollár Imre karmester vezetésével dolgozik a zenekar. S hogy milyen eredménnyel, milyen közérzettel, derüljön ki az alábbi interjúból, amelynek alanya Kovács János zenekari igazgató.

– Kiegyensúlyozottan működik a debreceni zenekar – nemcsak onnan lehet sejteni, hogy kimarad a zenei élet botránykrónikáiból, de állandó karmesterrel működik, rangos helyeken szerepel és több CD-t, reprezentatív propaganda-anyagot készített az elmúlt időszakban. Mi állhat vajon e nyugalom mögött? Mennyiben tudja kiélni és kihasználni Debrecennek, a kelet-magyarországi fesztiválvárosnak adottságait, lehetőségeit?

– Hét éve igazgatom a zenekart. Örültem a felkérésnek, bár a körülmények akkor nem sok jóval kecsegtettek. Sok feladat állt előttem, köztük kényes személyi kérdések, a menedzselés megoldása. Meggyőződésem, hogy ez a munka 21. századi embertípust igényel és a munka sikere szinte teljes mértékben az abban résztvevő személyektől függ. Mindenkinek szeretni, érteni kell a rábízott munkát, kellő ambícióval kell elvégeznie azt.

Nagyon kellemes a muzsikuskok egymás közötti kapcsolata; a viták nem fajul-

nak veszekedéssé, nem vibrál a levegő, ami jól befolyásolja a szakmai munkát is.

Életünk most valóban kiegyenlített, sok felkérésünk van itthon és külföldön egyaránt.

– Milyen földrajzi irányokból érkeznek a külföldi fellépések?

– Mindenhonnan. Anglia és Portugália kivételével egész Európát bejártuk

koncert- és operaprogramokkal. Ehhez hozzá is vagyunk szokva, hiszen Debrecennek ez az egy szimfonikus zenekara van, mi játszunk tehát a színház operaelőadásain is. Németországban, Svájcban és Ausztriában hét teljes operát (A varázsfüvölát, A szöktetést, a Carment és Verdi darabokat) játszottunk (rendszeresen, vissza-visszatérve) az elmúlt években. Érkezett felkérés könnyebb műfajokra (operett- és Strauß-gálára) valamint hangversenyekre is. Hasonlóan más magyar szimfonikus zenekarokhoz, éppen a szimfonikus jellegű feladat a kevesebb, de ez nem baj.

Itthon is egyre több a budapesti meghívás; az Olasz Kultúrintézetben két 20. századi olasz operát mutattunk be májusban (Luigi Dallapiccola Il prigioniero – A fogoly – és Vieri Tosatti Partita a Pagni – Ökölvívó-mérkőzés – című darabjait) Marco Boemi és Kollár Imre vezényletével. Előtte a Zeneakadémia Nagytermében játszottuk Szokolay Sándor Szabó Lőrinc kantatáját a Debreceni Kodály

Kóruossal, a Szabó Lőrinc Társaság meghívásának eleget téve. A dirigens ezúttal is Kollár Imre volt, aki harmadik ciklusát (azaz a harmadik három évét) tölti nálunk és akinek sok fellépést, komoly előrelépést köszönhetünk. Olyan megalapozott szakmai munkát végzett, amelynek során a muzsikuskok valóban alaposan megtanulhattak jó néhány alaplát (például Beethoven összes szimfóniáját, sok Bartók darabot). Kollár Imre a különlegesen jó ritmusérzékkel megáldott karmesterek közé tartozik, aki különös igényteliséggel képes tanítani és interpretálni Bartók zenéjét. Egyénisége meghatározó, ami az együttes játékmódján is észrevehető. Muzsikusknak, karmesternek és embernek egyaránt nagyszerűnek tartom.

– *Szoktak-e vendégkarmestereket fogadni?*

– Karmestereket és szólistákat egyaránt. Az elmúlt évadban nálunk vezényelt Farkas András Svájc-ból, Párkai István, Ungár Imre Ausztráliából, Hans Richter, Bartal László, Zádori László, Rác Márton, Kaposy Gergely; fellépett Jandó Jenő, Szabadi Vilmos, Fekete Veronika, Molnár András, Batty-Fazekas Zoltán, Kukely Júlia, Oszvald Marika, Berkes János – hogy néhány ismert nevet említsek vendégeink közül, természetesen a teljesség igénye nélkül.

– *Hány tagú a zenekar?*

– Változó, sokáig 76 volt az állandó létszám, az utóbbi években tornáztuk fokozatosan 78-ra, 82-re, majd 86-ra. Engedelmeskednünk kellett természetesen némely pénzügyi megszorításoknak, így most – a teljes adminisztrációval együtt – 83-an vagyunk.

– *Mennyi kiegészítő kell a romantikus és Bartók darabok előadásához?*

– Több új sorozatban is szükség volt bővítésre, hiszen Mahler, Liszt, Bartók bizonyos műveinek koncentrált előadásaira vállalkoztunk. Különösen a fúvós és ütős szólamok szorulnak kiegészítésre ilyenkor, amit a városunkban működő egyetemi szintű képzést nyújtó Konzervatórium növendékeinek és a Debrecen zeneoktatási intézményeiben dolgozó tanárok segítségével oldunk meg. Szívesen jönnek hozzánk dolgozni, nagyon jó a kapcsolat köztünk és a város egyéb zenei intézményei között.

– *Van ennek jelentősége az utánpótlás tekintetében? Jönnek-e Debrecenen túlról is, ha próbajátékot hirdetnek?*

– Az itteni Zeneművészeti Egyetemen létezik szólamismeret tantárgy, amelynek keretében a karmester úr által kiválasztott műsorban, időpontban, létszámban és

mértékben vehetnek részt a növendékek a Filharmonikusok munkájában. Ez eleve utánpótlást biztosít. Ezen kívül Debrecen egyfajta központja a keleti régióknak, ahová Ukrajnából, Erdélyből rendszeresen jönnek „szerencsét” próbálni a muzsikuskok. És ha nem is nyolcvan jelentkezőnek egy meghirdetett státuszra, mint nagyobb nyugat-európai zenekaroknál, mindig van 6-8 jelölt, akik közül azért már lehet válogatni. A próbajátékok bent szokott lenni a teljes zenekar és a muzsikuskok el is mondhatják véleményüket. Ezzel együtt ritkán szokott vita lenni, mert nagyon hamar kiderül, ki milyen tehetséges, milyen technikai tudása van, hol tart felkészülésben. Az utóbbi két-három évben nagyon sok tehetséges fiatal került hozzánk, különösen ami a fúvós szólamot illeti. Ez azért is szerencsés, mert éppen ez az a szólam, ahol gyorsabb a kiöregedés és megnyugtató tudni, hogy van megfelelő folytatás.

– *Tudomása szerint milyen arányban, milyen mennyiségben és milyen körülmények között vállalnak másodállást, külön munkát – harkit – a muzsikuskok?*

– Annak idején mi tanítottunk, harkiztunk a zenekari munka mellett. Szerettem volna elérni, hogy ezek a művészek ne kényszerüljenek ilyesmire. Most eljutottunk oda, hogy a sok felkérés, turné egyfajta anyagi biztonságot is jelent és az utóbbi években szinte mindenki abbahagyta a tanítást, aki zeneiskolában dolgozott. Egy-két kolléga elsősorban szakmai okokból ragaszkodik ahhoz, hogy közép fokú intézményben tanítson, és hat nyolc zenekari muzsikusk tanít a főiskolán, ami viszont a zenekari muzsikussá nevelés és utánpótlás képzés szempontjából feltétlenül kívánatos.

– *Milyen szociális körülmények között élnek muzsikuskai? Nem a hivatalos fizetésük, hanem kialakított életvitelük érdekel.*

– Megint csak azt tudom mondani, hogy tíz évvel ezelőtt elkésztő volt a helyzet. Csodák természetesen nincsenek, de nem véletlen ez a nyugalom sem, hiszen a kisebb álmok ma már megvalósíthatók: ha valaki egy kétszobás lakást háromszobásra akar cserélni, ha a lakását fel akarja újítani, ha a tizenhat éves autója helyett mondjuk egy nyolc évest szeretne, előbb-utóbb megteheti.

– *Mindezt mennyi munkával? Évi hány koncerttel, előadással?*

– Debrecenben 43, külföldön általában 60 koncertünk van és évadonként 93 operaelőadás. Rendszeresen fellépünk a keleti régió megfelelő teremmel rendelkező

városaiban – Nyíregyházán, Szolnokon, Békéscsabán, Békéstarhoson, Gyulán, Nyírbátorban, Egerben –

– *Milyen a zenekar átlagéletkora?*

– Széles a skála, sok a fiatal és ott ülnek a nyugdíj közelében járó kollégák, azaz 20 és 60 év között minden korosztály képviselve van. A szülni menő, beteg gyermekükre vigyázni kényszerülő hölgy kollégák is a fiatalságot jelentik – igaz, esetenként sürgős orvoslást igénylő létszámproblémával együtt.

A fúvósoknál kialakult szakmai nyugdíj rendszerét a vonósoknál is szeretnénk megvalósítani, hiszen számos ízületi és gerincproblémát okoz például a hegedűtartás. Nem hiszem, hogy mindenki – minden hölgy – ezt 62 éves koráig tudja egészségkárosodás nélkül, megfelelő szakmai színvonalon csinálni. El kellene érni, hogy legalább 55 vagy 52 éves korban elmehessenek nyugdíjba, ha ők úgy érzik és akarják.

– *Mennyiben mutatkozik repertoárjukon a Debreceni Kántus és a Kodály Vegyeskar jelenléte?*

– Mindegyik intézmény számol a többivel és így nagyon sok, nagykorúst igénylő művet játszhatunk. A Tavasz Fesztivál egyik legrangosabb előadásaként tartották például számon a Kodály Kóruossal közösen létrehozott Turandot hangversenytermi bemutatót.

– *Mennyi CD-jük jelent meg?*

– Hat olyan felvétel van, amit szívesen „mutogatunk”. Gyorsan készülnek, mert a zenekar nagyon fegyelmezett; pontos, leintéskor valóban elhallgat és mindenki tudja, hogy figyelmetlensége esetleg másik hetven embernek okoz többletmunkát.

Lehetőnek érzem, hogy – rengeteg munka árán – olyan szintre jussunk, amire kijelenthetjük: ezt akartuk, ezt szeretnénk tovább is csinálni.

– *Hogy érzik? Szerves részesei a város, a meglehetősen igényes debreceni polgárság életének, vagy kívülről rekedtek rajta?*

– Szerves és a körülményekhez képest a város megbecsült, fontos részének érezzük magunkat és tevékenységünket. Az önkormányzattal jó a kapcsolat és eljutottunk oda, hogy azt az épületet, amelynek egy részében működünk, teljes egészében megkapjuk és felújítjuk. Jobb gyakorlati és próbakörülmények várnak a muzsikuskok. Szeretnénk diákmuzsikuskokat meghívni, képeket kiállítani – közelebb hozni a debreceni polgárokat a zenekarhoz, a szimfonikus muzsikához.

Tóth Anna